

พิณไฟฟ้ากับวัฒนธรรมดนตรีอีสาน: กรณีศึกษา โมดี้ กีตาร์ ขอนแก่น

Electric Phin in Modern Isan Music Culture: A Case Study of Mody Guitar

Khon Kaen

ธนินทร์รัฐ คำมาธีรวิทย์¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของพิณไฟฟ้ากับวัฒนธรรมดนตรีอีสาน: กรณีศึกษาบทบาทพิณไฟฟ้าโมดี้ กีตาร์ ขอนแก่น เป็นหลัก โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางมานุษยดุริยางควิทยา ที่มุ่งเน้นในการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อสังเกตการณ์ และสัมภาษณ์บุคคลที่มีความสำคัญต่อพิณไฟฟ้าทั้งในกลุ่มผู้ใช้พิณและกลุ่มช่างฝีมือหรือผู้ที่ทำพิณเป็นอาชีพหลัก ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้เล่นพิณมีการผสมผสานวัฒนธรรมดนตรีตะวันตกเข้ากับวัฒนธรรมดนตรีอีสานมาตั้งแต่ราว พ.ศ. 2517 ส่งผลให้ช่างฝีมือผู้ทำพิณต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการสร้างพิณ ทำให้มีการคิดประดิษฐ์พิณไฟฟ้ามาจนถึงปัจจุบัน วรกร คงสุข (มด) ช่างทำพิณร่วมสมัย ประดิษฐ์พิณโดยใช้เครื่องหมายทางการค้าว่า “โมดี้” (Mody) ถือได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่นำองค์ประกอบกีตาร์เต็มรูปแบบมาใช้ในการประดิษฐ์พิณไฟฟ้า เป็นการส่งต่อทางวัฒนธรรมการสร้างพิณไฟฟ้าแบบร่วมสมัยให้แก่ช่างฝีมือในรุ่นหลังมาจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ : พินไฟฟ้า วัฒนธรรมดนตรีอีสาน โมดี้

ABSTRACT

In this research investigation, the researcher examines the development of electric phin and Isan music culture in the case study of Mody Guitar Khon Kaen. The ethnomusicology research methods were employed with the focus on field work for observation and interviews with those related to electric phin including those playing phin and music instrument makers or those making phin. Findings showed that phin players have mixed western music culture with Isan music culture since 1974. This has resulted in phin makers having to change the phin-making process. Electric phin has then been invented. Warakorn Kongsuk (Mod), a contemporary phin maker invented phin using the trademark as “Mody”. He is considered to have an important role in using all components of a guitar in the invention of electric phin. In this way he was instrumental in the passing on of the culture of contemporary electric phin making, to skilled craftsmen in the following generations.

Keyword: electric phin, isan music culture, mody

¹ กลุ่มสาขาวิชา สังคีตวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทนำ

สังคมมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จากอดีตถึงปัจจุบัน ดนตรีเป็นผลิตผลของสังคมที่มีวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญ ปฏิเสธไม่ได้ว่าดนตรีนั้นได้มีการเติบโตและพัฒนาจากอดีตจนถึงปัจจุบันจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและวัฒนธรรมในชีวิตประจำวันของมนุษย์ในทุก ๆ พื้นที่ (อานันท์, 2559) จึงเรียกได้ว่าดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม เช่นเดียวกับความเชื่อทางศาสนา กฎหมาย ประเพณี และศิลปะ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ภาคอีสาน) เป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งของประเทศไทย โดยชนบทรูปร่างประเพณีของชาวอีสานนั้นต่างก็มีดนตรีเข้ามาเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม จนเกิดเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมดนตรีของชาวอีสานที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาด้วยวิธีแบบมุขปาฐะ (ปิยพันธ์, 2546) วัฒนธรรมดนตรีอีสานแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ กลุ่มดนตรีอีสานทางตอนเหนือหรืออีสานตอนบน วัฒนธรรมดนตรีอีสานกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มลำแคน ลำเรื่อง ผู้ไท และกลุ่มอีสานทางตอนใต้หรืออีสานใต้ วัฒนธรรมดนตรีอีสานกลุ่มนี้จะเป็นกันตรึมที่ได้รับอิทธิพลมาจากดนตรีฝั่งกัมพูชาและเพลงโคราช เป็นต้น (สุจิตต์, 2555) เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงในวัฒนธรรมดนตรีอีสานประกอบมี 4 กลุ่มหลัก ๆ คือ กลุ่มเครื่องดีด ได้แก่ พิณ กระจับปี กลุ่มเครื่องสี ได้แก่ ซออีสาน กลุ่มเครื่องตี ได้แก่ โปงลาง กลองยาว รำมะนา และกลุ่มเครื่องเป่า ได้แก่ แคน โหวด ปี่ภูไท เป็นต้น (ปิยพันธ์, 2549)

พิณ (Phin) เป็นกลุ่มเครื่องดนตรีประเภทเครื่องดีด มีความเด่นชัดในเรื่องของกลุ่มเสียงที่เรียกว่า คอร์ด (chordophone) สำหรับพิณในประเทศไทยสันนิษฐานว่า พิณได้เข้ามาในประเทศไทยจากประเทศจีนตอนใต้ราว 1,000 ปี และคนไทยได้ใช้พิณเป็นเครื่องดนตรีบรรเลงมาตั้งแต่โบราณ พิณมีลักษณะคล้ายลูท (lute) ที่เป็นประเภทเครื่องดีดคอยาวของฝั่งยุโรป (long neck lute) มีชื่อเรียกที่ต่างกันออกไปตามลักษณะภูมิประเทศ เช่น กลุ่มวัฒนธรรมดนตรีภาคเหนือเรียกว่าซุงหรือซิ่ง กลุ่มดนตรีชาติพันธุ์ประเทศกัมพูชาและประเทศลาวเรียกว่ากระจับปีหรือบักอีเต่ง เป็นต้น พิณเป็นเครื่องดนตรีในวัฒนธรรม

ดนตรีอีสานมาอย่างช้านาน และมีพัฒนาการเด่นชัดที่สุดจากบทบาทของผู้เล่นและช่างฝีมือผู้ทำพิณ ตัวอย่างเช่น การนำอุปกรณ์ไฟฟ้าจากกีตาร์ไฟฟ้าที่มีชื่อเรียกว่า “ปิ๊กอัพ” (pickup) นำมาใช้กับพิณเพื่อให้พิณสามารถส่งสัญญาณเสียงไปยังเครื่องขยายเสียงโดยอาจารย์ทองใส ทับถนุน มือพิณวงเพชรพิณทองได้รับการคัดเลือกให้เป็นศิลปินดีเด่นสาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีอีสาน) จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการเมื่อ พ.ศ. 2543 (สุกรี, 2560) ทำให้เกิดเป็นปรากฏการณ์พิณไฟฟ้ามาจนถึงปัจจุบัน หนึ่งในช่างฝีมือผู้สร้างพิณที่โดดเด่นในวัฒนธรรมดนตรีอีสานคือ “โมดี้” (ทีวีบุรพา, 2559)

โมดี้ (Mody) คือชื่อของเครื่องหมายการค้าสำหรับการผลิตและจำหน่ายพิณและกีตาร์ ภายใต้การดำเนินงานของวรกร คงสุข (มด) ผู้ที่พัฒนากระบวนการประดิษฐ์พิณจนเป็นที่ยอมรับในวัฒนธรรมดนตรีอีสาน วรกรมีประสบการณ์เป็นช่างซ่อมกีตาร์มากว่า 10 ปี พัฒนาไปสู่การทำพิณไฟฟ้าร่วมสมัยแต่ยังคงเอกลักษณ์เฉพาะความเป็นเครื่องดนตรีอีสานไว้โดยต่อยอดจากของเดิมที่มีอยู่ เพื่อตอบสนองผู้เล่นพิณรุ่นใหม่ และสามารถนำไปผสมวงกับเครื่องดนตรีสากลได้ พิณไฟฟ้าโมดี้มีมาตรฐานในการวางชิ้นเสียงหรือเฟรตที่ไม่เพี้ยนโดยนาระบบเทคโนโลยีมาใช้ ทำให้มีความเพี้ยนน้อยลง ด้วยเอกลักษณ์ของลักษณะรูปร่างภายนอกที่สวยงาม การสั่นสะเทือนของสายที่ส่งผ่านปิ๊กอัพ (pickup) ออกไปยังเครื่องขยายเสียงหรือลำโพง การเลือกวัสดุอุปกรณ์นำมาใช้ผลิต และการใช้เทคโนโลยีในการผลิตเพื่อความสะดวกและรวดเร็วในความต้องการของปริมาณและคุณภาพที่สามารถส่งออกขายได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะกับกลุ่มผู้เล่นที่เป็นนักเรียนนักศึกษาและศิลปินผู้สร้างผลงานเพลงโดยใช้พื้นที่สังคมออนไลน์ (social media) เป็นหลัก

ถึงแม้ว่าในปัจจุบันช่างทำพิณไฟฟ้ายังคงพัฒนากรรมวิธีการประดิษฐ์พิณทั้งในด้านกายภาพและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ แต่ก็ยังไม่เป็นที่รู้จักและไม่ได้รับการสนับสนุนในวงกว้างจากสังคมและวัฒนธรรมของคนดนตรีเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการประดิษฐ์พิณไฟฟ้า (Electric Phin) “โมดี้”

ที่ดำเนินงานโดยวรรกร ผู้ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการคิดค้นกรรมวิธีการประดิษฐ์พัฒนาโดยนำส่วนประกอบของกีตาร์มาประยุกต์ใช้ ทำให้มีความทันสมัย ทำให้เป็นที่นิยมใช้ทั้งในวงดนตรีร่วมสมัย และวงดนตรีของนักเรียนนักศึกษา เพื่อเผยแพร่ความสามารถ และฝีมือของช่างทำพิณให้เป็นที่รู้จักและยอมรับในวงการดนตรีอีสานและประเทศไทยมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของพิณกับวัฒนธรรมดนตรีอีสาน
2. เพื่อศึกษาบทบาทของพิณไฟฟ้าผ่านกระบวนการสร้างพิณไฟฟ้า: กรณีศึกษาโมดี กีตาร์ ขอนแก่น (Mody Guitar Phin Custom Shop)

วิธีการดำเนินงานวิจัย

งานวิจัยเรื่องพิณไฟฟ้าในวัฒนธรรมดนตรีอีสาน กรณีศึกษาโมดี กีตาร์ ขอนแก่น เป็นงานวิจัยในแบบเชิงคุณภาพที่ได้มีการรวบรวมข้อมูลในด้านทฤษฎีเกี่ยวกับพิณไฟฟ้า เพื่อมุ่งเน้นลงพื้นที่ภาคสนามให้ได้มาซึ่งข้อมูลในด้านปฐมภูมิด้วยกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

1. ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม

ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของพิณก่อนจะมาเป็นพิณไฟฟ้าที่อยู่ในวัฒนธรรมดนตรีอีสานจากกลุ่มผู้ทำพิณและกลุ่มผู้เล่นพิณที่ผู้วิจัยได้แบ่งเอาไว้ โดยวัฒนธรรมหนึ่ง ที่จะสามารถแพร่กระจายไปยังแหล่งอื่นได้โดยต้องยึดว่าวัฒนธรรมคือ ความคิด และพฤติกรรมจากผลของความคิดที่ติดตัวกับบุคคล บุคคลที่สามารถไปถึงที่ใดวัฒนธรรมก็จะไปถึงที่นั่นจากบุคคลนั้น ๆ (นิยพรรณ, 2540)

2. ทฤษฎีพัฒนาการของวัฒนธรรม

ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีพัฒนาการของวัฒนธรรมในการศึกษาพฤติกรรมและบริบทของพิณไฟฟ้าทั้งช่างฝีมือคนทำพิณและผู้เล่นพิณในวัฒนธรรมดนตรีอีสาน กรณีศึกษาโมดี กีตาร์ ขอนแก่น โดยที่ทฤษฎีนี้เน้นว่าด้วยเรื่องวัฒนธรรมจะพัฒนาไปเองได้ทีละน้อยต้องอาศัยและมีขบวนการดังต่อไปนี้ การประดิษฐ์ (invention) การค้นพบ (discovery) การหยิบยืม

(borrowing) การแลกเปลี่ยน (exchange) และการแพร่กระจาย (diffusion) (นิยพรรณ, 2540)

3. ทฤษฎีทางมานุษยวิทยา

3.1 ทฤษฎีภาพรวมทางวัฒนธรรม (cultural configurations) เป็นการศึกษาภาพรวมทั้งหมดของพิณไฟฟ้าในปัจจุบันที่กลุ่มคนทำพิณนั้นมีการพัฒนาพิณให้เทียบเท่ากับเครื่องดนตรีสากลผ่านการศึกษากระบวนการสร้างพิณไฟฟ้าโมดี กีตาร์ ขอนแก่น (พวงเพชร, 2544)

3.2 ทฤษฎีภาคสนาม (fieldwork) เป็นการศึกษาที่เน้นลงพื้นที่เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลทฤษฎีของพิณไฟฟ้าโมดี กีตาร์ ขอนแก่น โดยพื้นที่ในการลงภาคสนามจะอยู่ในบริเวณมหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงงานทำพิณไฟฟ้าโมดี จากการสังเกตในแบบมีส่วนร่วม (participant observation) ที่อยู่ในระเบียบการศึกษาแบบชาติพันธุ์วรรณา (ethnography) โดยมีเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ สมุดจดบันทึก กล้องถ่ายรูปจากโทรศัพท์ เครื่องบันทึกเสียงและวิดีโอ คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก และการสัมภาษณ์ (Interview) เป็นทางการในการสัมภาษณ์บุคคลที่มีความสำคัญเกี่ยวกับพิณไฟฟ้าและบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับพิณไฟฟ้าโมดี กีตาร์ ขอนแก่น (ศรีธัญ, 2557)

4. ขอบเขตการศึกษา

4.1 ด้านเนื้อหา

1) ศึกษาข้อมูลพิณไฟฟ้ากับวัฒนธรรมดนตรีอีสานจากแหล่งสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูล

2) ศึกษาพิณไฟฟ้าของโมดีเป็นหลัก โดยการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

4.2 ด้านบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์

- 1) วรรกร คงสุข (มด) ช่างทำพิณไฟฟ้าโมดี
- 2) บุคคลสำคัญ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับพิณไฟฟ้า เช่น ทองใส ทับถนน สุวรรณ เหล่าลือชา
- 3) ศิลปินและบุคคลทั่วไปที่ได้ใช้พิณไฟฟ้าโมดี

4.3 ด้านพื้นที่

- 1) บริเวณพื้นที่ภาคอีสาน
- 2) โรงงานพิณไฟฟ้าโมดีกีตาร์ ขอนแก่น อยู่ในจังหวัดขอนแก่น ใกล้กับมหาวิทยาลัย

ขอนแก่น ที่อยู่ บ้านเลขที่ 176 หมู่ 19 บ้านโนนม่วง
โคล้มโบ ซอย 1 ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น 40000

4.4 ด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการวิจัยใช้เวลาตั้งแต่
เดือนกรกฎาคม 2560 ถึงเดือนมีนาคม 2562

ผลการวิจัย

พินได้เข้ามาในประเทศไทยเมื่อประมาณ 1,000 ปีมาแล้วจากจีนตอนใต้และอินเดีย โดยพินอาจมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันไปตามพื้นที่ เช่น ภาคเหนือเรียกชิงหรือซุง ภาคอีสานตอนใต้เรียกว่ากระจับปีหรือบักกิ้งเต่ง ตามความเชื่อของชาวอีสานพินเป็นเครื่องดนตรีโบราณที่ไม่สามารถบอกได้ว่าเกิดขึ้นครั้งแรกที่ไหน แต่ประเทศไทยของเรารู้จักคำว่าพิน มาพร้อมกับพุทธประวัติ ตอนที่พระอินทราธิราช เสด็จลงมาติดพินเพื่อเป็นอนุสติแก่พระพุทธเจ้า โดยชาวอีสานมีความเชื่อว่าพินเป็นเครื่องดนตรีที่ทำให้เกิดทางสายกลางของชีวิตจากพุทธประวัติที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ การแบ่งประเภทของพินอีสานที่มี 3 ลักษณะ ได้แก่ พินโปรง พินไฟฟ้า และพินโปรงไฟฟ้า จากกลุ่มผู้ทำพินที่คอยตอบสนองความต้องการของผู้เล่น

ปัจจุบันพบว่ากลุ่มผู้ทำพินไฟฟ้ามีจำนวนมากที่ทำเป็นอาชีพหลัก พบเห็นส่วนมากในพื้นที่อีสานตอนเหนือ โดยผู้วิจัยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มผู้ทำพินแบบอนุรักษ์นิยม เป็นกลุ่มที่ได้รับการยอมรับและเป็นปูชนียบุคคลในเรื่องของการทำต้นแบบของพินที่เป็นพินโปรงก่อนที่จะพัฒนามาเป็นพินไฟฟ้า
2. กลุ่มผู้ทำพินแบบร่วมสมัย เป็นกลุ่มเน้นการพัฒนาและสร้างสรรค์พินไฟฟ้าให้แก่ผู้เล่นได้มีทางเลือกในวิธีการเล่นให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

ซึ่งในแต่ละกลุ่มนั้นมีจุดประสงค์ของการทำพินขึ้นมาเพื่อเป้าหมายในการนำเสนอผลงานของตัวเอง และตอบสนองความต้องการในบทบาทของกลุ่มผู้เล่นพินไฟฟ้าที่มีทั้งหมด 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอนุรักษ์นิยม กลุ่มร่วมสมัย และบุคคลทั่วไป โดยกลุ่มผู้ทำพินที่พบเห็นมากที่สุดในปัจจุบันคือกลุ่มผู้ทำพินแบบร่วม

สมัย และกลุ่มที่พบเห็นน้อยที่สุดคือกลุ่มผู้ทำพินแบบอนุรักษ์นิยม

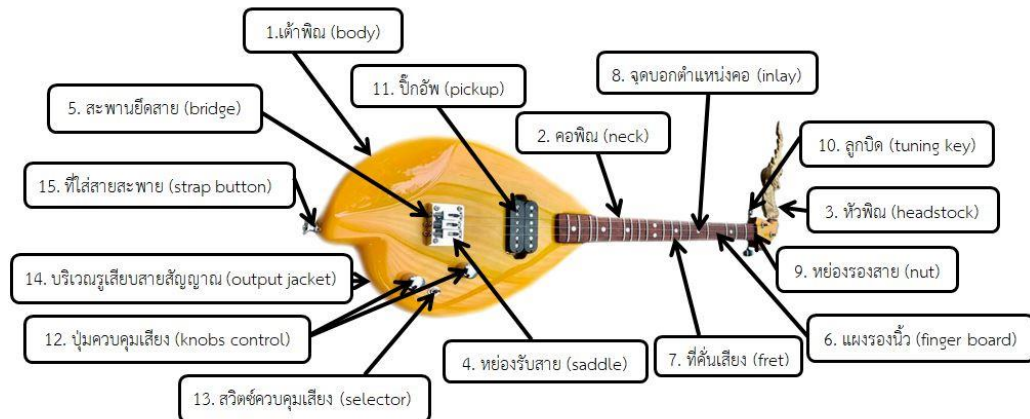
ปัจจุบันบทบาทและหน้าที่ของพินไฟฟ้ากับวัฒนธรรมอีสานมีการนำพินไฟฟ้ามาใช้ในวัฒนธรรมของชาวอีสานใน 4 เรื่องหลัก ๆ คือ พินไฟฟ้ากับวัฒนธรรมประเพณี พินไฟฟ้าในระบบการศึกษา พินไฟฟ้ากับความบันเทิง และพินไฟฟ้ากับสังคมไทยที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยบทบาทของกลุ่มผู้เล่นพินไฟฟ้าต้องอาศัยกระบวนการผลิตจากช่างฝีมือผู้ทำพินในเรื่องของการนำวัสดุอุปกรณ์และขั้นตอนการผลิตจากกระบวนการผลิตกีตาร์ไฟฟ้า จึงทำให้พินเป็นเครื่องดนตรีอีสานที่มีพัฒนาการที่เด่นชัดที่สุด ได้แก่ 1.ในด้านประเภทของพินที่มี 3 ประเภทหลัก ๆ คือ พินโปรง พินไฟฟ้า และพินโปรงไฟฟ้า 1.ในด้านความหลากหลายของระบบบันไดเสียงของช่องเสียงพินที่มี 2 แบบ คือ ระบบบันไดเสียง (scale) แบบบันไดเสียงไดอาโทนิค (diatonic scales) และระบบบันไดเสียงโครมาติก (chromatic scales) 3. ในด้านเอกลักษณ์ของกายภาพที่พบเห็นคือ ทรงใบโพธิ์ ทรงน้ำเต้า ทรงกีตาร์ ทรงรูปหัวใจ ฯลฯ 4. ในด้านการทำสีสันทัดสวยงามที่พบเห็นได้แก่ สีเดี่ยว สีผสม และสีที่เป็นลายผ้าขาวม้า 5. ในด้านการแกะสลักหัวพินเพื่อบ่งบอกความเป็นเอกลักษณ์และประเพณีวัฒนธรรมของเครื่องดนตรีอีสานที่พบเห็นได้แก่ หัวพินพญานาค หัวพินนก และหัวพินหงส์ โดยหัวพินพญานาคจะพบเห็นมากที่สุด พินไฟฟ้าที่เด่นชัดที่สุดจากที่ได้กล่าวมา

พินไฟฟ้าโมดี (Mody) จัดอยู่ในกลุ่มผู้ทำพินแบบร่วมสมัย “โมดี” คือชื่อของเครื่องหมายการค้าของพินไฟฟ้าภายใต้การดำเนินงานของวรกร คงสุข ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2543 ในจังหวัดขอนแก่น ติดกับบริเวณมหาวิทยาลัยขอนแก่น พินไฟฟ้าโมดีคือพินไฟฟ้าที่มีพัฒนาการจากพินไฟฟ้าธรรมดา มาใช้กรรมวิธีการประดิษฐ์แบบกีตาร์ของตะวันตก วรกรใช้ประสบการณ์ตรงจากการเป็นช่างประดิษฐ์และซ่อมกีตาร์ มาคิดค้นและประดิษฐ์พินโมดี โดยใช้ส่วนประกอบและพัฒนา ระบบเสียงของกีตาร์ พินไฟฟ้าโมดีแบ่งลักษณะเฉพาะออกเป็นชื่อรุ่นตามชื่อของกีตาร์ไฟฟ้าเฟนเดอร์. โดยลักษณะเฉพาะของพินไฟฟ้าโมดีที่เด่นชัดที่สุดคือการวางระบบบันไดเสียงของช่องเสียงพิน ที่มีการ

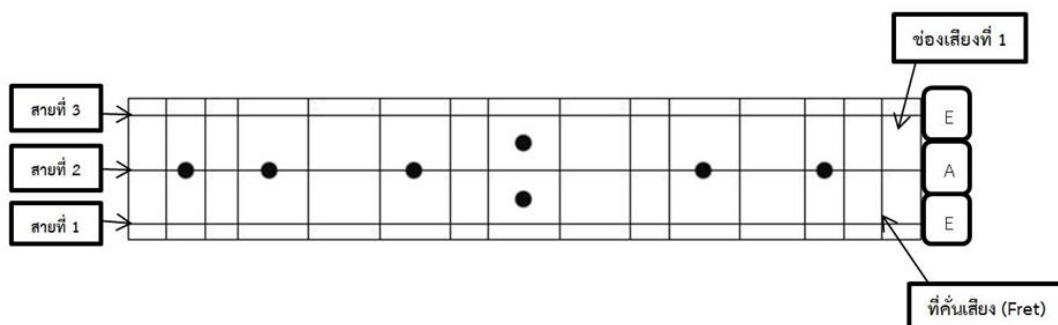
ผสมผสานระหว่างบันไดเสียงแบบไดอะโทนิคและโครมาติก เกิดเป็นชื่อเรียกระบบบันไดเสียงของช่องเสียงพิณว่า “ฮาล์ฟโครมาติก” (half chromatic) พัฒนาการทางกายภาพและระบบเสียงดังที่กล่าวมาทั้งหมด เป็นที่สนใจแก่นักดนตรียุคปัจจุบัน โดยเฉพาะนักศึกษาวิชาดนตรีพื้นบ้านอีสานของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนและผลักดันการนำเสนอ

พิณไฟฟ้าโมดิไกรรูปแบบของสินค้าโดยใช้พื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ (social media) เป็นหลัก ทำให้กลไกทางการตลาดทำให้พิณโมดิไกรเป็นที่รู้จักกว้างขึ้นในวงการดนตรีอีสาน บทบาทและหน้าที่ของพิณไฟฟ้าพิณไฟฟ้าโมดิไกรกับวัฒนธรรมดนตรีอีสาน จึงสามารถตอบสนองความต้องการต่อกลุ่มผู้เล่นพิณร่วมสมัยได้เป็นอย่างดี

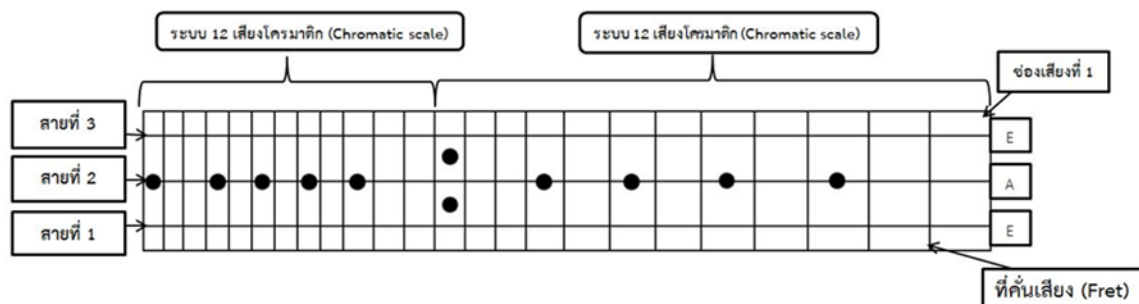
ตัวอย่างภาพ

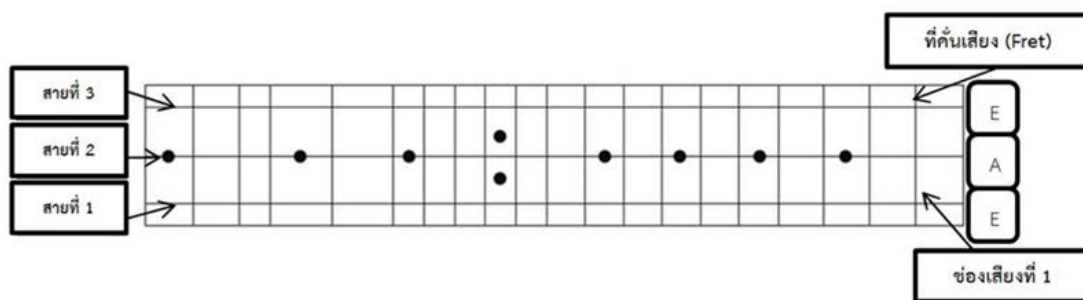
ภาพที่ 1 ลักษณะทางกายภาพของพิณไฟฟ้าโมดิไกร

ภาพที่ 2 ช่องเสียงพิณไฟฟ้าทั่วไปแบบบันไดเสียงไดอะโทนิค (diatonic scales)

ภาพที่ 3 ช่องเสียงพิณไฟฟ้าโมดิไกรแบบบันไดเสียงโครมาติก (chromatic)

ภาพที่ 4 ช่องเสียงพิณไฟฟ้าโมดิแบบบันไดเสียงฮาล์ฟโครมาติก (half chromatic)

สรุปและวิจารณ์ผล

1. สรุป

1.1 พัฒนาการของพิณไฟฟ้าและช่างทำพิณไฟฟ้า

พิณในวัฒนธรรมดนตรีอีสาน ภายใต้ทฤษฎีพัฒนาการของวัฒนธรรม มีพัฒนาการด้านกรรมวิธีการผลิต การใช้วัสดุในการผลิต และการปรับเปลี่ยนลักษณะทางกายภาพ จากพิณโปร่งไปสู่พิณไฟฟ้า เพื่อตอบสนองต่อวัฒนธรรมการบรรเลง ทั้งในรูปแบบการผสมวงและการบรรเลงเดี่ยว

ช่างฝีมือผู้ทำพิณไฟฟ้าในปัจจุบันสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ทำพิณแบบอนุรักษ์นิยม และกลุ่มผู้ทำพิณแบบร่วมสมัย โดยทั้ง 2 กลุ่มนี้ต่างก็คอยรองรับบทบาทของกลุ่มผู้เล่นด้วยวิธีการหยิบยืมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของการนำกระบวนการสร้างกีตาร์เข้ามาใช้ในการสร้างพิณ กลุ่มอนุรักษ์นิยมจะมีวัตถุประสงค์เพียงแคร์เริ่มการพัฒนาจากพิณโปร่งไปสู่พิณไฟฟ้าเพื่อโอกาสในการใช้งานที่กว้างขึ้น ส่วนกลุ่มร่วมสมัยจะเน้นการเปลี่ยนแปลงไปในด้านกายภาพเพื่อความสวยงามและโอกาสในการใช้งานที่มากกว่า

1.2 พินไฟฟ้าโมดิ

พิณไฟฟ้าโมดิเป็นหนึ่งในจุดศูนย์กลางในการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมดนตรีที่มีการผสมผสานระหว่างดนตรีตะวันตกและดนตรีอีสาน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการในการเพิ่มและขยายเทคนิคและวิธีการเล่นของผู้เล่นที่พบเห็นจากโลกของสื่อสังคมออนไลน์เป็นหลัก ส่งผลกระทบให้พิณไฟฟ้าโมดิ เป็นพิณที่อยู่ในกลุ่มเครื่องดนตรีของวัฒนธรรมดนตรีอีสานที่มีการพัฒนามากที่สุดได้แก่

1) การแบ่งประเภทของพิณที่มี 3 ประเภทหลัก ๆ คือ พินโปร่ง พินไฟฟ้า และพินโปร่งไฟฟ้า

2) ในด้านความหลากหลายของระบบบันไดเสียงที่มี 2 แบบ คือ ระบบบันไดเสียงแบบไดอะโทนิค (diatonic scales) ระบบบันไดเสียงโครมาติก (chromatic scales) และแบบผสมผสานระหว่างบันไดเสียงแบบไดอะโทนิคและโครมาติก

3) ในด้านเอกลักษณ์ของกายภาพที่เรียกชื่อของรูปทรงขึ้นมาใหม่ว่า “ทรงตูดเปิด”

4) ในด้านการทำสีสันทัดดูสวยงามที่พบเห็นได้แก่ สีเดี่ยว สีผสม และสีที่เป็นลายผ้าขาวม้า

5) การแกะสลักหัวพิณเพื่อป้องกันความชื้นเป็นเอกลักษณ์และประเพณีวัฒนธรรมของเครื่องดนตรีอีสานที่พบเห็น ได้แก่ หัวพิณพญานาค หัวพิณนก และหัวพิณหงส์ โดยหัวพิณพญานาคจะพบเห็นมากที่สุดที่พิณไฟฟ้าโมดิ

6) โอกาสในการใช้งานของกลุ่มผู้เล่นพิณไฟฟ้า ได้แก่ งานแห่ในประเพณีและวัฒนธรรมของชาวอีสาน งานแสดงคอนเสิร์ตในวงดนตรีหมอลำและวงดนตรีที่มีความร่วมสมัยจากบทบาทของผู้เล่นพิณไฟฟ้า

2. วิจารณ์ผล

ในกระบวนการผลิตและพัฒนาพิณไฟฟ้าโมดิ นั้น ส่งผลให้เกิดการผสมผสานเครื่องดนตรีอีก 1 ชนิดที่เป็นประเภทเครื่องดีระหว่างเบสไฟฟ้าและพิณที่เรียกว่า “พินเบสไฟฟ้า” จากการสร้างสรรค์และพัฒนาพิณไฟฟ้าด้วยกระบวนการสร้างกีตาร์ ที่ใช้หลักการและทฤษฎีเดียวกับการสร้างพิณไฟฟ้า มันคือการผสมผสานทางวัฒนธรรมดนตรีผ่านการพัฒนาเครื่องดนตรีอีสานให้เทียบเท่ากับเครื่องดนตรีสากลโดยบรรจงสุข ทำให้โมดิ กีตาร์ ขอนแก่น เป็นสัญลักษณ์ของ

การพัฒนาเครื่องดนตรีอีสานที่อยู่บนพื้นฐานของเครื่องดนตรีสากล เพื่อตอบสนองต่อกลุ่มนักดนตรีพื้นบ้านอีสานที่มีความร่วมสมัยในปัจจุบัน เกิดเป็นความสัมพันธ์แบบอุปสงค์ (supply) และอุปทาน (demand) ทางตลาด ส่งผลให้พิณไฟฟ้าไม่มีการตลาดที่เติบโตและแข็งแรง จนทำให้บรรดาเครื่องดนตรีอีสานสามารถยืดอกชิงตำแหน่งเครื่องดนตรีอีสานภายใต้ชื่อว่ามีดี เป็นอาชีพหลักเพื่อเลี้ยงชีพให้กับตัวเองและครอบครัวได้

พิณไฟฟ้ามีดีคือพิณไฟฟ้าที่ประดิษฐ์มาจากกระบวนการผลิตของกีตาร์ไฟฟ้า จากผู้ที่มีความรู้และความชำนาญในการผลิตกีตาร์ไฟฟ้าโดยบรรดาช่างที่อ้างอิงมาจากลักษณะโครงสร้างทางกายภาพของกีตาร์ เพื่อรองรับพฤติกรรมของผู้เล่นพิณไฟฟ้าร่วมสมัยในปัจจุบัน ทำให้พิณไฟฟ้าถูกยกระดับให้เทียบเท่ากับดนตรีสากลจากการพัฒนาโครงสร้างทางกายภาพของช่างฝีมือและบทบาทของผู้เล่น เกิดเป็นการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมดนตรีที่มีพิณไฟฟ้ามีดีที่เป็นจุดศูนย์กลาง ภายใต้กรอบทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม พินไฟฟ้ามีดีจึงเป็นพิณไฟฟ้าร่วมสมัยที่สามารถแทรกซึมเข้ากับทุกวัฒนธรรมดนตรีได้อย่างลงตัว จากการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของผู้เล่นพิณร่วมสมัยที่ปัจจุบันพบเห็นในสื่อสังคมออนไลน์เป็นหลัก และการหยิบยืมวัฒนธรรมเครื่องดนตรีตะวันตกของบรรดาช่าง มาพัฒนากระบวนการผลิตพิณไฟฟ้าเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เล่นพิณในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

ตั้งแต่เริ่มมีพิณไฟฟ้าเข้ามามีบทบาทและอิทธิพลต่อวัฒนธรรมดนตรีอีสาน ทำให้ช่างฝีมือผู้ทำพิณมีการตื่นตัวกับปรากฏการณ์พิณไฟฟ้าเพื่อตอบสนองต่อบทบาทของผู้เล่นที่มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมดนตรีในปัจจุบัน ส่งผลให้พิณเป็นเครื่องดนตรีที่ไม่ได้จำกัดขอบเขตเฉพาะดนตรีพื้นบ้านอีกต่อไป ทั้งกระบวนการผลิตของช่างฝีมือและบทบาทของผู้เล่นพิณ ถือได้ว่าเป็นการอนุรักษ์เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานผ่านการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมดนตรี ภายใต้กรอบแนวคิดของทฤษฎีดนตรีสากลเป็นหลัก

ข้อเสนอแนะ

1. ในเรื่องของพิณไฟฟ้า ยังมีประเด็นที่น่าสนใจที่สามารถศึกษาในแง่มุมของย่านความถี่เสียง การพัฒนาของโครงสร้างทางกายภาพ และบทเพลงที่ใช้กับพิณไฟฟ้าเป็นหลัก

2. ในเรื่องของเบสพิณไฟฟ้ามีดี ที่สามารถนำไปศึกษาต่อยอดได้ในแง่มุมของความเป็นอัตลักษณ์เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ที่พัฒนามาจากกระบวนการผลิตกีตาร์ไฟฟ้าเช่นเดียวกับพิณไฟฟ้า

เอกสารอ้างอิง

- ทีวีบูรพา 2559. *กระบี่มือหนึ่ง : ช่างทำพิณไฟฟ้า* เข้าถึงเมื่อ 25 มกราคม เข้าถึงได้จาก <https://www.youtube.com/watch?v=4wPdKdJeNvI&t=25s>
- นิยพรพรรณ วรณศิริ. 2540. *มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปิยพันธ์ แสนทวีสุข. 2546. *การศึกษาแหล่งวัฒนธรรมภูมิปัญญาดนตรีพื้นบ้านอีสาน ในเขตลุ่มน้ำชี*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2549). *ดนตรีพื้นบ้านอีสาน*. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- พวงเพชร สุรัตน์กุล. 2544. *มนุษย์กับสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศรัณย์ นักรบ. 2557. *ดนตรีชาติพันธุ์วิทยา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุกรี เจริญสุข. 2561. *เสียงใหม่ในอุษาคเนย์*. กรุงเทพมหานคร: หินทรายการพิมพ์.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. 2555. *อุบลราชธานี มาจากไหน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แม่คำผาง.
- อดิพันธ์ แก้วนิล. 2555. *การสร้างพิณอีสานโดยใช้เทคนิคและกระบวนการสร้างกีตาร์*. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

อานันท์ นาคคง. 2559. "เครือข่ายติดดนตรี วิถีอาเซียน."
ใน โครงการสัมมนา มนุษยศาสตร์
สังคมศาสตร์วิชาการ: ส่องสังคมวัฒนธรรม
ลุ่มน้ำโขง, 19-20. ชินวัจน์ ตั้งสุทธิจิตร
และวิชาญ ฤทธิธรรม, บรรณาธิการ.
กรุงเทพมหานคร: เบลโล่การพิมพ์.